

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אלה פקודי המשכן (לח, כא) - אלה ראשי תבות אמירת לשון הרע, פקודי מלשון חסרון, לרמז שבשגור לשון הרע חרב בית המקדש. (איל וצבי)

ראשי התבות אלה פקודי המשכן בגימטריה אלמים, וסופי התבות בגימטריה אדנו"ת, לרמז לדברי חז"ל שעלידי עשית המשכן התכפר להם עון העגל, ונקרא משכן העדת פי הוא עדות שהקב"ה שורה עליהם. (מעט דבש)

משכן העדת (שם) - העדת בגימטריה תע"ט, כשנות המשכן עד המקדש הראשון ת"פ שנה אחר יציאת מצרים. משכן גימטריה ת"י כמנין שנות בית המקדש הראשון, ותבת המשכן בגימטריה תט"ו כמנין שנות בית המקדש השני שעמד ת"כ שנה, אבל בחמש השנים האחרונות לא היו להם קרבנות להקריב ולכן הוא נחשב כאלו כבר נחרב. (פרדס מנחם)

איתמר בראהרן הכהן (שם) - בגימטריה הוא היה פקיד לומר לבית אב העבודה. (מגדנות)

ובבשש, כליהזהב (לח, כגכ"ד) - תבת ובבשש סמוכה לפסוק הבא שמתחיל בתבות כליהזהב, וכל הוא רבוי, דהינו ששה מיני זהב ועוד אחד, לרמז לדברי חז"ל שיש שבעה זהבים, זהב, זהב טוב, זהב אופיר, זהב מופז, זהב שחוט, זהב סגור, זהב פרוים. (תורה מסיני)

וקצץ פתילים (לט, ג) - ג' פעמים נאמרה תבת קצץ, כאן, ובתהלים וקצץ חנית, קצץ עבות רשעים. לרמז לדברי הגמרא, על אדם אחד שנצל מעברה חמורה בזכות פתילי הציצית שטפחו על פניו, וזהו וקצץ פתילים שעלידי הציצית עלה בידו לקצץ את חניתו של הוצר הרע ולהתרחק מעבות הרשעים. (חו יוסף)

וישפה (לט, ג) - ישפה בגימטריה בגימיון ברי"עקב, ששמו נכתב באבן זו. (הרוקח)

ויברך אתם משה (לט, מג) - בגימטריה ויהי נעם הוי"ה אלמנינו עלינו ומעשה ידינו. (מגדנות)

ויעש משה (מ, טז) - מספר הפעמים שנאמר במעשה המשכן הפעל עשה בהטיות שונות, הוא כמנין רמ"ח איברים. (רבי יצחק קארו)

ספורים בפרשה

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר עשה (לח, כא) בתקופת מלחמת העולם הראשונה, כשגלו הישיבות שבליטא לרוסיה, תמד בהן ארגון יהודי חשוב. אחד מראשי הארגון דרש פעם מהסבא' מנובהרדוק דין וחסבון על ההוצאות, אך הוא לא הסכים לכך, והסביר: "הרי יש הוצאות נסתרות שאי אפשר לפרסמן, כגון שחרור תלמידים מהצבא. להערים ולמסר פרטים לא נכונים איני רוצה, כי יש בזה משום שקר ומרמה. ואם הארגון יאים בהפסקת התמיכה, איני מתפעל מזה, כי ממה נפשך, אם יתמכו בישיבה תהיה להם זכות קיום התורה, ואם לאו הרי הישיבה תתקיים על חשבון הבטחון בה' ולא יארע לה כל נזק".

ובצלאל בראוי ברהור למטה יהודה עשה את כלי אשר צוה ה' (לח, כב) למה נזכר בצלאל עם שם אביו ואביראביו? מפני שאמרו חז"ל שכל העוסקים בצרכי צבור יהיו עוסקים עמם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם, כי כל מי שעוסק בצרכי צבור צריך שתהיה לו גם זכות אבות ויזכר מאין בא, כדי להמשיך את מעשיהם הטובים.

בתקופת בהנתן של רבי יעקב גאונר דהיט קרבנות העיר ורשה הגדולה, התפנתה משרה צבורית בעיר והחסידים בקשו למנות לתפקיד זה אדם מיקם, אלא שרבי יעקב התנגד למינוי מפני שרוננו אחריו שאינו נזהר בדיני ממונות, והעדיף עליו אדם אחר שידיו נקיות הגם שלא היה בנם של-קדושים. מספר, פי ה'חדושי הרי"מ' הגיע אז לורשה ונכנס בשיתה עם רבה של העיר: "הרי אמרו חז"ל, שכל העוסקים בצרכי צבור יהיו עוסקים עמם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם. אם-כן ראוי שהעוסק בצרכי צבור יהיה בעל זכות אבות, וכן אנו מוצאים בבצלאל שהתורה מנתה את יחוסי?" השיב לו רבי יעקב בצחות: "הרי לכאורה סותר מאמר זה את דברי חז"ל שאמרו שאין ממנים פרנס על הצבור, אלא אם-כן קפה של שרצים תלויה לו מאחוריו? אלא על-כרחך זהו באורו של המאמר זכות אבותם מסייעתם. פעמים רבות מתמנה אדם לתפקיד רם, לא בגלל כשרונותיו ויכולותיו, אלא בגלל יחוסי וקשריו המתאימים, ולאחר שהוא מתמנה לתפקידו עושה הוא את מלאכתו רמיה, שכן בטוח הוא בזכות אבותיו ומעמדו שיאריך ימים בתפקידו. ואפלו אצל בצלאל שנאמר עליו שהיה בן קדושים, הושיבו לידו את אהליאב בראחיסמך שלא היה יחוסן, שהרי היה משבט דן שמבני השפחות, והעמידוהו ליד בצלאל כדי שישם עיניו עליו שיעשה את עבודתו נאמנה על-אף יחוסי הרם". לשמע תשובתו המפלפלת של רבי יעקב, נענה בעל ה'חדושי הרי"מ' ואמר בצחות: "לפלא בעיני, שרבה של ורשה הידוע בהתנגדותו לדרך הפלפול והחדוד מפני שהיא מעבירה את האדם מדרך האמת, משתמש בה עתה לטובתו..."

ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את-משה כן עשו (לט, לב) אדם אחד התפאר ברבו שהוא בעל מופת גדול, והוא בבחינת "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". אמר לו בן-שיחו: "אמת שדרךך גבוהה היא שכל היוצא מפיו יעשה, אולם מופת גדול מזה הוא להפך, כאשר הקב"ה גוזר והצדיק מקיים, וכך נאמר בפסוק זה 'כאשר צוה ה' את-משה כן עשו'..."

לקבלת הגיליון והנחוחות
דוא"ל: 5806777@gmail.com

רכשו את צמד הספרים "שבת טיש"
על פרשות השנה ומועדיה
והאירו את שלחן השבת בביתכם

זמני השבת - ירושלים
הדלה"ג 5.09 צאת השבת 6.22 רבנו תם 7.02

היה היה

ויעש את-מעיל האפד

סוחר גדול וחרוז היה רבי עוזר, ובכל אשר פנה הצליח ה' בעדו. נוהג היה לנסע לארצות רחוקות, לרוב בנהן סחורות שונות במחירים מוזלים, ולמכר אותן באזור מגוריו במחיר מופלפל. כשמו פן היה רבי עוזר, ותמיד היה לעזר ואחיסמד לכל מי שפנה אליו ובקש ממנו תמיכה וסיוע, ומעולם לא השיב פני אדם ריקם. זכה רבי עוזר לשני שלחנות, ותורה וגדלה התאחדו על שלחנו. לצד עשרו הרב, היה גם תלמיד חכם מפלג, והיה מנצל את נסיעותיו הארוכות להגות בתורה בספרים שהיה נוטל עמו, ויחד עם זאת היה חסיד ואיש מעשה. במהלך נסיעותיו הארוכות, הגיע פעם לאזורי שמו של רבי אליעזר צבי מקומרנא, בנו של רבי יצחק אייזיק מקומרנא, שרבים נהרו להסתופף בצלו והתפרסם בצדיק מושל ביראת אלקים, אשר ככל היצא מפיו יעשה. מעודו היה רבי עוזר משתוקק להתאבק בעפר רגלי הצדיקים וליהנות מזיו תורתם, וכאשר שמע על גדלתו של הצדיק מקומרנא, גמר אמו לבלו להארץ את דרכו, על-מנת לבקר בהיכלו ולטעם מצוה דבשו. כבר בבקורו הראשון, חש רבי עוזר כהלך צמא שנדד במדבר והגיע למעין מים חיים, והוא התקשר בכל נימי רוחו ונפשו אל הצדיק שהאיר לו פנים והשיב לו מנת אהבה אחת אפים. בהשתאוו ראה רבי עוזר, כי כל מה ששמע אודות רבי אליעזר צבי, לא היה אלא כטפה מן-הים וכמשל בלבה, ועלי-אתר גמלה בלבו ההחלטה "פדי אשב פי אותיה". גם הרבי קרבו אליו, לאחרי שתהה על-קנקנו ומצאו פלי משלם ומפאר, מלא וגדוש בתורה וחסידות, יחד עם יראה טהורה ומדות נאצלות, ובמשך הזמן נעשה רבי עוזר לאחד מן היושבים ראשונה במלכות.

היה זה בחודש אדר של שנה אחת, בשלהי החרף שהיה באותה שנה משלג וסוער, ורבי עוזר הגיע במנהגו לקומרנא בערב שבת. באותם ימים, היה רבי עוזר בעצמו של מסע מסחרי ארוך, והוא בקש להספיק לנדד למרחק גדול בעוד הנהרות קפואים ונתן לנסע עליהם בסוס ומרפבה, ולקצר בכך את הדרך הארוכה. בדרך, נכנס רבי עוזר לבית מדרשו של רבו, ועקב קצר השעה טרם תשקע השמש והשבת הפרש את כנפיה על היקום, מהר להפנס אל הקדש פנימה כדי לטל שלום מרבו. לפליאתו, התקבל הפעם אצל הרבי בקבלת פנים צוננת, באופן שונה ממה שהיה רגיל תמיד. נדמה היה לו לרבי עוזר, שהרבי מביט בו בפנים ועימות ויש בלבו קפיצה עליו, אלא שמחמת טרדות השבת הממשמשת בלבו, לא היה לו לרבי עוזר פנאי להרהר בכך ולמצא את הסבה לקפידתו של הרבי עליו, ותלה את הדבר בכך שאף בביתו של הרבי נמצאים עתה בהכנות קדחתניות לקראת בואה של שבת המלכה, ואין השעה פשרה לקבלת פני האורחים. לפליאתו של רבי עוזר, נשנה הדבר גם כשפא להסב יחד עם הרבי בשלחנו שערך בליל השבת, ובשלישית כשפא אליו בסעדת יום שבת-קדש וכך עברה עליו השבת כשהוא שרוי במרירות-מה וכלו אומר פליאה ותמהון. עם צאת השבת, נחפו רבי עוזר לדרך הארצה, והוא בקש לטל ברכת שלום מרבו, אלא שעם בואו לבית הרבי, עצרו המשמש מלהפנס פנימה בנמוק כי הרבי עסוק עתה בענין חשוב, ואין הפנאי בידו לקבלו אצלו. "הרבי בקש ממני לומר לך, שהוא מבקשך להשאר לסעדת מלכה מלכה ולאחר-מכן תצא לדרךך". חזקה עליו על רבי עוזר פקדתו של הרבי, והוא הסב יחד עם שאר החסידים לסעדתו של דוד המלך כדי ללוות את השבת, וכאשר נכנס הרבי להסב עמו, פנה לרבי עוזר וברכו שיעצליח דרכו, וכשפסם הוסיף ואמר: "טרם צאתך מפאן, מבקש אני ממך שלא תשכח לטל את החבילה שהכנתי בידו של המשמש, ובה נמצאת אדרת דקה שהכנתי בעבורך". דבריו של הרבי, היו בעיניו של רבי עוזר פדברים סתומים וחתומים, אולם הוא קבלם באמונת-אמו, וביציאתו מן העיר נטל את האדרת העטופה מזיו של המשמש ופנה לדרך.

הדרך אצה לו לרבי עוזר, שכן זה מכבר קבע עם סוחר גדול להפגש באחד מימי השבוע, וכיון שפך, דרכן את העגלון שלו להדחיר את הסוסים במהירות וכלי הפסק. למעלה מיממה עברה עליהם בנסיעתם, וביום ראשון בליילה נקלעו לעסק ביש. בעודם עושים את דרכם ביעף על-גבי נהר קפוא, נשבר הקרח תחת רגלי הסוסים והלכו צללו אל תוך המים הקפואים. העגלון נתר מיד מן העגלה, לאחר שפשט מעצמו את אדרתו הכבדה, ונסה לחלץ את הסוסים מהנהר, אך לשוא היה כל עמלו. נסה רבי עוזר לסייע לו במלכתו, לאחר שאף הוא פשט את אדרתו שהכבדה עליו, אולם הקרח הקשיח להתבקע מסביבם עד ששיניהם כמעט נפלו המימה. כמו ברוך הבזיקה פתאום המחשבה בראשו של רבי עוזר, אודות האדרת הקלה שהרבי העניק לו בטרם צאתו ממנו, והוא מהר להתעטף באותה אדרת, כשהוא מתעטף יחד עמוה באמונת צדיקים ללא סיג. לפתע חש רבי עוזר העיף והרצוף, במין קלילות ורעננות המתפשטות בעצמותיו, ובכחות לאילו החל לרוץ אל צדו השני של הנהר. במהירות שלא תאמן הגיע למחוז חפצו, ושם מהר להזיע כחות הצלה שאצור-צו יחד עמו אל מרפו הנהר הקפוא, אלא שבהגיעם אל המקום, התברר להודתם כי הם אחרו את המועד והעגלה יחד עם רוכבה צללו המימה, ורק נפשו של רבי עוזר התהה לו לשלל. כששב רבי עוזר ובא לרבו להודות לו על אשר פעל למענו, אמר לו הרבי: "נו, האם באמת חשתי שהאדרת אוריית קלה כנוצה?" והוסיף: "הרי אמרו חז"ל שתפלה עושה מצוה. לבטל את הגזרה שרצעה עליך לא עלה בידך, אולם פעלתי לפחות שאתה תנצל בחסדי שמים, ואמנם עלתה בידך".

מאורות

המקובל הנוהג רבי מאיר כ"ץ פפירש זצ"ל ליום ההולדת ב' באדר-ב' תכ"ב

מגדולי המקבלים בדורו, ומפיץ תורת הארץ-ל ותלמידו רבי חיים ויטל, נולד בקרקא לאביו רבי יהודה לב אשפני כ"ץ, ממשפחת פפירש שהיתה משפחה מיוחסת ועתיקה ויצאו ממנה רבנים ואישים מפורסמים. כבר בגיל י"ג החל לעסוק בחכמת הנסתר, ולכן שלחווה הוריו לירושלים כדי לקבל תורה מפי תלמידי הארץ-ל, בהם רבי ישראל אשפני ורבי יעקב צמח הרופא, ושם נשא את בת רבו רבי עזריה זאבי. בשנת ת"ו החל ללמד את כתבי הארץ-ל, ובשנת ת"ט יצא לפולין כדי לדרש בשלום משפחתו, אחר שנודע לו על הפרעות הקשות בשנות ת"ח ות"ט. בדרך הגיע למשק, ושם בקר בביתו של רבי שמואל ויטל בנו של מהר"ח, וסדר בשלשה ספרים את כתבי הארץ-ל שהיו מפורסמים ומקורבים, והשלים את המלאכה בהגיעו לקרקא. בשנת ת"ד חזר לארץ ישראל, אך בדרך חלה ונפטר בירושלים בהיותו בן ל"ח שנים בלבד, ונקבר בשפולי הר הזיתים. החיד"א מוסר שהוא חבר ל"ט ספרים וברבם נמצאת המלה 'אור', כמנין ט"ל אורות, אולם רק חלק מספריו שרד, מהם התפרסם ביותר הספר 'דרך עץ חיים', בו פנסו כתבי הארץ-ל, וכן פרי עץ חיים ונוף עץ חיים. ספרו 'דרך סעדה' מולל פגנות על-פי הפקלה לסדר טיילת ידים, וכן אור צדיקים' בו דברי מוסר והנהגות על-פי קבלת הארץ-ל, ועוד. בספריו פתב, שעלידי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום והטהרות לכבוד שבת, מקבל האדם את הנשמה היתרה שבו.

יוסיף דעת

מנהג נפוץ כמעט בכל קהילות ישראל, שבשעה שכותבים ספרי תורה מתחילים את כל העמודים באות וא', והן נקראות "ווי העמודים", על-שם הפסוק שבפרשתנו. מנהג זה לא היה נפוץ בעבר, וספרי תורה עתיקים רבים נכתבו שלא בסדר זה, וכבר צווחו עליוה שנים מגדולי הראשונים תלמידי המהר"ם מרוטנבורג. בתשב"ץ קטן כתב: "המגילה אינה צריכה להיות ווי העמודים ואפילו ספר תורה אין צריך להיות כך, וסופר אחד עשה מעצמו כך ונתנה העולם אחריו כך, ואדרבא, אילו היה שום ספר תורה לכתוב יש להיזהר שלא יהא שום עמוד מתחיל בא"ו כי אם וא"ו של ב"ה שמו, וא"ו של ואניעה במ, ושלא יהא שום עמוד מתחיל באלו האותיות כדי שיהא ניכר לאלו האותיות, ואי אישר חילי אבטליניה לאותו מנהג של ווי העמודים, כי כמה פעמים בא לידי קלקול גדול שבמקטינים האותיות ומרחיבן אותן אשר לא כדת, כדי שיבוא הוא"ו בראש העמוד". וכן כתב בהגהות מיימוניות: "מה שנהגו סופרים בורים להתחיל כל עמוד בו"ו וקורין לו ווי העמודים, נראה שאיסור גמור יש בדבר, שהרי עושים העמודים יש מהן רחב ויש מהן קצר ופעמים יש אותיות גדולות אשר לא כדת, שמסדרה בספר העתקה המתוקן לכן עמודים רחבים ביש מקומות ותובני עליו רחב, ובשי מקומות קצרים וכותב עליו קצר, ופעמים אותיות משונות וארוכות הרבה כדי שיגיע ו"ו לראש כל עמוד אשר סידרו לו", והוא ממשד: "והנה כתבתי דברי אלה למורי רבנו והסכים עליידי, וההלשנו אשר ושיבני, ושישאלת על ספר תורה בווי העמודים ולא נכו בעיני כמו שכתבת, ואינם לא מברכי תורה ולא מדברי סופרים, אך סופר אחד היה ר' ליאונטינו ממלחה"ו שהיה אומנות, ואילו היה לי לכתוב ספר תורה הייתי נוזהר שלא היה שום עמוד מתחיל בו"ו חוץ מואניעה ביה, עד כאן לשונו", כך גם כתב הרמ"א ש"אין להם שורש על מה שיסמכו", ואף החיד"א תמה על מנהג העולם, אולם מביא שמקור המנהג הוא על-פי הקבלה.

ויתן שמה מים לרחצה

בדרום מערב של תימן, עומד מחוז גדול בשם תעז שהוא המחוז הגדול ביותר בארץ תימן במספר תושביו. במרכז המחוז עומדת עיר בירת המחוז שאף היא נקראת תעז בשם המחוז עצמו, והיא העיר השלישית בגודלה בתימן. בעיר עצמה, ישבה קהלה יהודית קטנה, אולם עקר גאונתם היה על קברו של אחד מגדולי חכמי וגאוני תימן לדורותיה, וגדול המשוררים שבה, הוא אבא שלום שבזי הנודע, שנולד בשנת שע"ט, ונקבר בעיר תעז לאחר פטירתו ביום י' בשבט בשנת ת"ע או ת"פ. קברו של רבי שלום שבזי, התקדש אף על התושבים המסלמים שבתימן, ועם המקום נקשרו ספורי נפלאות שספרו מאב לבן, ושמו של הצדיק נשא לתהלה בפי כל. מתוך מערת קברו של הצדיק, נבע מעין מים חיים, שפכה בפי התושבים בשם 'מנשארה', והוא נודע בסגולתו כמעין פלאים. העולים להשתטח על קבר הצדיק, היו נוהגים לשתות את מי המעין לרפואה, ואף היו נוטלים לבתיהם את מימיו הזכים בנאדות וכדים, אותם נשאו בדרך הארצה עלי-גבי גמליהם וחמוריהם. בנוסף לסגולת מי המעין, שפע המעין מים רבים ויהודי הקהלה בעיר היו שואבים ממנו את מימיו, משקים בהם את שדותיהם וממלאים ממנו בדים גדולים לצרכי ביתם.

במעלה ההר, סמוך לשכונת היהודית בעיר, התגורר הנציב המסלמי שנושב כמושל המקומי, ונודע בשנאתו העזה ליהודים. הלה היה איש רע מעללים ואוהב בצע, ועינו היה צרה בהצלחתם של יהודי הקהלה ששמרו עלידתם בגאון ועשו חיל בכל אשר פנו. יומם וליילה חרש המושל זמנות בדי להרע לנתיניו היהודים, ובקש להצר את צעדיהם ולחמסם את רכושם. יותר מכל בערה בו חמתו, כל אימת שהיה משקיף מחלון ביתו שבמרומי הגבעה, וראה את מי המעין המפכה ממערתו של הצדיק היהודי, זורמים באשד ובמהירות אל תוככי שדותיהם של היהודים, שהשפילו להפנות את מי הנהר אליהם. לעמתם, עמלו האכרים המסלמיים קשות להשגת מים להשקית שדותיהם, והם נאלצו לכתת את רגליהם ממעיינות מרחקים, בעודם נושאים על גביהם בדי חרס כבדים ונאדות עור מלאות במים. ימים ארפים עברו על המושל בעודו עוקב אחר מי המעין המפכה ומשקה את שדותיהם של היהודים, וההחלטה גמלה בלבו לשים קץ לדבר, כשפכונתו להטות את אפיק הנהל משדותיהם של היהודים אל שדותיהם של המסלמים.

באישון לילה, יצאו משרתיו של המושל, כשפלי הפירה בידיהם, ובכחות משתפים עמלו כל הלילה בהפירת גמות ושקעים, כדי להוביל את המים אליהם, ומשם חפרו חריצים ותעלות הישר אל שדות המסלמים. בסימם את המלאכה, חככו הפועלים את ידיהם בהנאה, והיו בטוחים כי בדרךם צלחה ומזמתם עלתה בידם, אלא שלמרבה פליאתם ואכזבתם, הפתעו לגלות כי לשוא היה כל עמלם. המים אָמנם זרמו אל הגמות והשקעים, אולם נעצרו שם ולא המשיכו בדרךם אל התעלות שחפרו לכונן שדותיהם של המסלמים. המים המשיכו לזרום במימים ימיקה אל שדותיהם של היהודים, כאלו לועגים להם ועושים את מלאכתם לאל. הבקר אור, והמושל השפים קום כדי לשחק למשבתם של היהודים, אף עיניו קמו בארבותיהן פשונוכח לדעת כי לחנם שלח את שלוחיו ולשוא עמלו. היהודים המשיכו ליהנות ממי המעין המפכה, שהשקה את שדותיהם ללא עמל.

חמתו של המושל בערה בו עד להשחית, וההחלטה של "גם-לי גם-לך לא יהיה" גמלה בלבו. דיטב ידע המושל, כי מקורו של המעין הנובע הוא בתחום מגוריו, ולכן החליט לשתם את מקום נביעת המעין, כדי לעצר פליט את זרימת המים החיים. המושל ידע כי בכך הוא עלול להמיט חרבן על הישוב כולו, אולם שנאתו העזת ליהודים העבירה אותו על דעתו ונטלה ממנו את ביתו. לילה שלם עמלו עושי דברו של המושל בהערמת שכבות של עפר ואבנים על גבי מקום נביעתו של המעין, אולם שוב ירד כל עמלם לטמיון. כשהשפים המושל באותו בקר, בעודו בטוח כי הפעם עלתה בידו מזמתו, כמעט שנתקף בשבץ כשראה שמי המעין פוצצים דרך שכבות העפר שנגרמו עליהם. לא רק שזרם המים לא נחלש, אלא להפך, אשד המעין הלך וגבר, והמים קפצו בעליצות מעל המשוכות, כשהם עושים את דרכם אל שדותיהם של היהודים, שנזאי נפשו של המושל.

שוב ושוב שלח המושל את פועליו לשתם את מי המעין, והללו לא בחלו בשום אמצעי להשיג את משרתם, אולם האכזבה היתה מנת חלקם בכל פעם מחדש. הקב"ה הפר את עצתו של הרשע וקלקל את מחשבתו, עד שהמושל החליט בעצמו לחקר ולבדק מקרוב מדוע היה כל יגיעו לריק ולמה לא ייבש המעין ולא יקצץ האילן. לאחר חקירה ודרישה התברר למושל, כי באותה עת שהיה בעיר אחד מגדולי רבני תימן, הוא המקבל הנודע רבי חיים סיגוני, שעלה בערב ימיו לארץ הקודש ונקבר בעיר יהוד. בתקופת שהותו בעיר, היה רבי חיים פוקד מדי לילה את קברו של רבי שלום שבזי ומעיתור לישועת הפלל והפרט בזכות הצדיק. מעיניו של רבי חיים לא נעלמו מעשיהם של שלוחי המושל, וכנגדם עמד בתפלה שמזמתם לא תצלח ולא יעלה בידם לעצר את זרימת מי המעין. תפלתו של רבי חיים לא שבה ריקם, וכשראה המושל את כחו הגדול של אלקי היהודים וזכות הצדיק המנוח, נכנע לבו הערל ומאז נהפך לבבו לטובה למען יהודי העיר. ראוי לציון, כי המעין הפגלי בסמוך לקברו של רבי שלום שבזי, נובע עד היום ואף מצבתו חדשה לאחרונה. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אלה פקודי המשכן - עוד ירמו באומרו אלה, על-דרך אומנם ז"ל אם עשית חבילות וכו' עשה כנגדן חבילות של מצות, כי צירף האדם לתמן החטא בדגמא, והנה ישראל חטאו ואמרו אלה אלהיך, לזה באה אלה זאת בבחינת חבילות לכפרת עון זה, ותמצא כי אמרו העדת, שעדות הוא להם שנתכפר עון העגל, וכשתקדוק תמצא כי כל פרטי עון העגל בא כנגדן המשכן, הם התאוו תאוה אלהים אשר ילכו לפניכם, הנה הנם הכינו מקום לה' אלהים אמת להיות לפניכם. הם בנו מזבח והעלו עולות, הנה הנם הכינו מזבח להעלות עולות ושלמים לה'. הם נתנו זֶה־בָּם, הנה הנם נתנו זֶה־בָּם וכספם וכל כלי חמדתם לה'. הם פרקו נומיהם, הנה הנם הביאו האנשים על-הנשים, לא נזם לבד אלא כל עדים מעליהם וכל כלי חמדה, וכמו שפרשנו בפרשת ויקהל. הם עשו ממנים עליו לעשותו, הנה הנם פקדו בצלאל לעשות וכו', אמרו אלה אלהיך, הנה אלה פקודי לכפרה: עוד ירמו באומרו פקודי המשכן, לשון מנוי, על-דרך אומרו ופקדת אלעזר שהוא לשון מנוי על הדבר, והודיע הכתוב כל מנויי המשכן מהם ממנים על המשכן עצמו להקמים או להתבטל חסי-ושלום, ומהם על עבודתו, ומהם על עובדיו, ומהם על מלאכתו, והתחיל במנוי קיום המשכן ואמר משכן העדת, פרוש פקדת המשכן הוא העדות שהיא התורה, כי כל זמן שישראל עוסקים בתורה ומקיימים מצוותיה, יתקיים המשכן, וזולת זה אין משכן. והוא אומנם ז"ל בפסוק אהל שכן באדם, וכי באדם שכן אהל? אלא באמצעות אדם, אם יכינו לבם ללמד תורה ולקיים מצוותיה, ולא יזקא עדות הכתובה בלוחות ובספר כתובה, אלא אשר פקד עליי משה, פרוש תורה שבעל-פה שנמסרה למשה לפה ולא לכתבה:

דברי הימים

בג' באדר שע"ב, נפטר רבי מרדכי יפה בעל ה'לבושים', שהיה מגדולי האחרונים ומגאוני הדורות. לעשרת ספריו נתן את השם 'לבוש' לאחר שניצל ממבקשי רעתו ועשרת בגדיו הוכתמו. בעל ה'לבושים' היה ראשון הרבנים שעמדו בראש הארגון היהודי הנועד 'ועד ארבע ארצות', אשר במשך כ-250 שנה ייצג את ארצות פולין והגן על היהודים שבה. במהלך השנים היו ארצות אלו בוועד: פולין גדול ובראשה העיר פוונא, פולין קטן ובראשה הערים קראקא ולובלין, רייסין שבראשה לבוב, והלנין שמרכזה לודמיר וקרעמניץ, ליטא ובה בריסק והורודגא, והעיר וילנא שנחשבה כעיר חשובה בפני עצמה. מסיבה זו נקרא הגוף לעתים בשם 'ועד ארבע ארצות', לעתים 'חמש ארצות' ולעתים רק 'שלוש ארצות'. פעמיים מדי שנה, היו ראשי הוועד מתכנסים בימי יריד המסחר שהתקיים בערים שונות, והיו מתקנים תקנות לטובת הכלל ועומדים לימין העשוקים. ראשי הוועד היו גדולי ישראל הנוודים, שכל עם ישראל נשען עליהם, והם פעלו גדולות ונצורות למען יהודי פולין. הארגון החשוב התבטל בשנת תקכ"ה, לאחר שינויים פוליטיים שאירעו במלכות פולין.

בד' באדר דר"ס, נפטר רב אחאי בר-רב הונא, המוזחה עם רב אחאי שהיה מראשוני רבני סבוראי אחר תקופת האמוראים. שמו מוזכר בתלמוד הבבלי יותר משאר רבני סבוראי, ונאמר עליו 'היהזרו ברבנו אחאי שמאיר עיני גולה הוא'. שמו מוזכר בלשון מיוחדת בגמרא, כגון 'פריך רב אחאי', או 'פשיט רב אחאי', ומכאן למדו בעלי התוספות בובחים שהיה מרבני סבוראי אחרי רבינא ורב אחי שהיו סוף הוראה, ואף מייחסים לו את ספר השאלות.

משבח

מטעם

ויעש את האפוד זהב (לט, ב)

בתרגום וירשלקמי נאמר דהב, דהינו אפוד של זהב, ומשמעות הפסוק היא שהשיבות האפוד היא בזכות היותה עשויה מזהב. אולם מטעמי המקרא לא נראה כן, שהרי תבת האפוד מטעמת טעם אתנהתא והיא מפרדת מתבת זהב, ולפי הטעמים הבאור היא שעשה את האפוד, מחוטי זהב ותכלת וארזמן ותולעת שני ושש, השזורים יחד. (המליץ ביטח)

על-שולי המעיל סביב לשרת (לט, כ)

תבת לשרת בטעם זקף גדול, לרמז לדברי הז"ל שהמעיל מכפר על לשון הרע שנקראת בתהלים לשון מדברת גדולות, ומקורה מגאזה שהאדם זוקף את עצמו על הזולת ומרכיל עליו. (תחריץ ימים)

ויקם משה את-המשכן (כו, יח)

הז"ל במסכת מנחות למדו מכאן, מעלין בקדש ואין מורידו, ודבר זה קרמו בתבות ויקם משה שהן מטעמות בטעמי קדמא ואולא, שהולכים לפנים ולא לאחור, מעלין בקדש ולא להפך. (מיי ספר)

ואש תהיה לילה בו (כו, לח)

גי פטעיים ממצאת המלה ואש בקוף גדול, ואש מתלקחת בתוך הברד, השניה כן, והשלישית היאאל ואש אכלה נאות המדבר, לרמז שממזד האש הגנה על עם ישראל במצרים, שמשכן ובמדבר, והלכנו ישראל בזקיפות קומה. (עני עין אמת)

בעת שעסק רבי אלחנן ופרמן בפרשת פקודי, הזכיר את הפסוק "כאשר צוה ה' את-משה", שמזכר בפרשתנו ארבע עשרה פעמים, ואמר: "ראו מה בין דורות הראשונים לאחרונים. כאשר אדם בזמנו מספר דבר אודות עצמו, מתפרשים דבריו בגאונה ואגוכיות וכרצון להתכבד בעיני הפריות. אולם אצל משה רבנו שהיה ענו מכל אדם, ראינו את ההפך. שהרי פעמים רבות מזכר בן "כאשר צוה ה' את-משה", ולא נאמר "כאשר צוה ה' אתו" אף-על-פי שכל הדברים מוסבים על משה רבנו, ונראה הדבר כאלו היה כאן אדם נוסף בשם משה שעשה את כל צווי ה', ומשה רבנו נראה פעוּמָד מן הצד כאלו אין הדבר נוגע לו בעצמו והוא נותר בענותנותו". רבי אלחנן בעצמו לא היה רק נאה דורש, אלא גם נאה מקום. בנוסף לגדלותו בתורה ובמעשיו הטובים, לא היה מחזיק טובה לעצמו והיה מסתיר מעין-כל את פעולותיו למען הכלל והפרט. פעם בא לבקר את רבי ישראל יעקב לובצ'נסקי, ששמש כמשגיח בישיבתו ושכב בחליו המסכן. בבואו התאוננה הרבנית בפניו על בעלה, שמסר להעזר בבני הישיבה שבאים לסעדו בחליו. נענה רבי אלחנן ואמר: "בשביל עצמו יכול הוא לסרב שאחרים ישמשוהו, אולם מפני שכל הישיבה זקוקה לו, עליו להסכים לכך. ואף המשגיח בעצמו צריך לרצות שהמשגיח יהיה בריא. כי הרי הישיבה ותלמידיה, זקוקים למשגיח בריא וזקן".

בחה אחת של שתי משפחות מבני ירושלים, הזמין צד החתן את רבי שמשון אהרן פולנסקי מטפליק לסדר את הקדושין, אלא שלאחר שהחלו בהקנות לחפה התברר, כי צד הפלה הזמין לאותה מטרה את רבי ישראל זאב מינצ'ברג רבה של העיר העתיקה. לא ידעו המחתנים לשית עצה בנפשם, וכשראה הרב מטפליק את מבוזתם הבין מיד את הענין, וצוה לכבד את רעהו הגדול בסדור הקדושין. לאחר החפה, נגש אליו בן המשפחה שהזמינו, והחל להתנצל בפניו, אולם רבי שמשון אהרן בטל את הדבר במחירי, והתבטא: "מהו הכבוד של סדור קדושין? קצת כבוד. ומהו כבוד? הוא שנה בעיני פחיתות בצל..."

אצל רבי משה לובצ'נסקי, ראש ישיבת רדין ומגדולי תלמידיו של ה"חפץ חיים", היתה מדה הענוה חלק בלתי נפרד מאישיותו המיוחדת. לא היתה זו ענוה מיוחדת שעליה היה צריך לעמל, אלא פשוטות טבעית, עד שלא חש כלל כי יש לו במה להתגאות. בשעה שהיה מתפלל בבית הכנסת ברדין, מעולם לא היה יושב בכתל המזרח, אלא ישב בין המתפללים כאחד העם. כאשר נקלעה פעם הישיבה לקשיים, לא ראה רבי משה פחיתות כבוד בעצמו לפתח חנות ירקות ולעמוד בה שעות מספר ביום, ולא ראה בכך עלבון וסתירה למעמדו הרם פראש ישיבה נערץ. במשך שנים רבות התהלך בלבוש הפשוט כפי שנהגו בליטא, ולראשו חבש כובע קסקט מרפט כמנהגם של פשוטי העם. לימים, יצא למסע אסוף בספים למען הישיבה, ומקריבו בקשו ממנו לחבש כובע מכבד פיאה למעמדו, והסכים לכך מחסר ברה. בשובו, המשיך לחבש את כובעו הרבני והסביר, כי בשעה שהיה חובש את כובעו הישן היה עליו לבדק תמיד ששוליו נמצאים לפניו, שכן אין לכובע זה שולים אלא רק מלפנים. אולם בכובעו החדש יכול הוא לחבש אותו בכל צורה שהיא, וחוסר הוא בכך זמן יקר של בדיקת הכובע מאיזה צד הוא אוהז אותו.

הספא מקלם ישב פעם בבית תלמודו, ולפתע נכנס אליו אדם אחד שהחל לחרפו ולגדפו בטענות שוא, והכריז עליו שהוא רשע ואין לו חלק לעולם הבא. כל אותה שעה שהלה חרף וגדף, ישב הספא והקשיב לו בהתענינות רבה, כשהוא לא מראה שום סמן של פעם ורגז. התקוממו פמה מן הלומדים ובקשו לסלק את המחזף מן המקום, אולם הספא מנע זאת מידם ואמר: "מה רצונכם ממנו? והרי הצדק עמו ואינו אלא מגלה את האמת עלי..."

אוד מצל מאש, ששרד את אימי השואה ונותר לפליטה מפל משפחתו הענפה, עלה פעם אל החזון אי"ש וספר לו את תלאותיו ויסוריו בתקופת המלחמה הקשה. בין השאר ספר, כי בשהותו במחנה הרבז, היה היחיד מפל בני משפחתו שלא חלה במחלת הטיפוס, שהשתוללה אז במלא עזה, והוא היחיד ששרד את המלחמה בזכות כך. עברה תקופה ארוכה, והאיש חלה במחלת הטיפוס לאחר שאכל דבר-מה שהיה נגוע. כשגודע הדבר לחזון אי"ש, שלח לו את הבטחתו כי הוא יחלים במהרה ממחלתו וכך היה. לאחר שקם ממשכבו, התלזה אל החזון אי"ש בטיוול היומי, וכשהחזון אי"ש ראהו, קבלו בלבביות ואמר: "רואה אתה, פמה אסור להתגאות..." והלה השתומם שהחזון אי"ש זכר את אשר ספר לו זמן רב קדם לכן.

בעל התניא נקלע פעם לביתו של גאון אחד, שהניח את הספר הקדוש "נעם אלימלך" תחת כסאו, מפני שהתנגד לשיטתו. כאשר שאלו הרב על מהותו של המחבר, אמר בעל התניא: "מחבר ספר זה כה גדול במדת הענוה, עד שגם אם היית מניח אותו בעצמו תחת כסאך, היה שותק ומקבל באהבה את יסוריו, מרב ענוה ושפלות רוח".

מדגש

בטוי שגור הוא "הוסיף נפש משלו", עלישם אבן הנפש שהיתה בחשו ומזכרת בפרשתנו. מקור הבטוי בדברי חז"ל בקדושין, שאם מפרה את טבעתה לאמן כדי לתקנה, והוסיף לה נפש משלו היא מקדשת לו, ושם המשמעות בהוספת אבן הנפש ממש לטבעת הקדושין. באופן משאל משתמשים בבטוי זה במשמעות של אדם המוסיף הוספות על העקר, לעתים לשבח וליפי, ולעתים לשלילה כי כל המוסיף גודע. אך יש שמצאו טעם נפלא לבטוי זה, שהרי אבן הנפש היתה אבנו של שבט יהודה שממנו יצא בצלאל בראורי ברחור. תהלה קבל את אבן האדם מנשיא שבט ראובן, ולאחר מכן את הפטרה מנשיא שמעון, ואת הפרקת מנשיא שבט לוי, וכאשר הגיעו לשבט יהודה, נתן בצלאל ברהשבט מעצמו את אבן הנפש, ומאז השתרש הבטוי "הוסיף נפש משלו"...

ממלה

עשיר קלודעת ומצו מפלה, התבקש פעם על-ידי רב העיר לתרים מממונו לצרכי הכלל, אך הוא התחמק בתואנות שוא, וטען שבעבר עשה במה פעולות לטובת הכלל. נענה הרב: "תרגמ' לי קשיה שהתקשיתי בה זה מספר. חז"ל אמרו שהרמונים שבמעיל הכהן הגדול באו לכפר על פושעי ישראל, שאפילו הריקנים שבהם מלאים מצות ברמון, ומדוע אפוא נתלו הרמונים בין הפעמונים? אלא שפאשר פושעי ישראל עושים לעתים מעשה טוב, מרעישים הם במעשה זה את כל העולם ומצלצלים בפעמונים, כפי שאמרו חז"ל אסתרא בלגינא קישקיש קריא..."

בשעה שהסתמיה מלאכת המשכן, נאמר "ויברך אתם משה", ומפרשים חז"ל שאמר להם "יהי רצון, שתשרה שכינה במעשה ידיכם". לא רק בשבת והג תשרה האהבה והשכינה ביניכם, אלא גם בשעה שעוסקים אתם במעשה ידיכם בימי החול, תשרה ביניכם השכינה והאהבה. (ספר הדרוש)